

Kissa perheenjäseneksi

Opas kotiutumisen tueksi

Pirkanmaan eläinsuojeluyhdistys, PESU ry

Kissa on eläin, joka on tunnettu siitä, että se ei suhtaudu muutoksiin kovin suopeasti. Kuitenkin Suomessa eläinsuojeluyhdistysten hoiviin muuttaa kymmeniä tuhansia kissoja vuosittain. Yhdistykseltä ne vielä muuttavat omaan kotiinsa, jossa kotiutuminen vasta alkaa.

Valtaosa Pirkanmaan eläinsuojeluyhdistys, PESU ry:lle tulevista kissoista on lähtökohtaisesti ihmistä kohtaan arkoja niiden taustan vuoksi. Arat kissat eivät ole kuitenkaan ainoita, jotka hyötyvät kotiutumisen tukitoimista, vaan yhtä lailla myös ihmistä kohtaan sosiaaliset kissat stressaavat monesti ympäristön muutoksia.

Tässä oppaassa tutustutaan siihen, miten muutosta voi helpottaa kissalle jo ennalta ja toisaalta miten ensipäivien stressiä voi lieventää.

Kotiutuminen jo ennen kissaa: ympäristön muutokset

Yhteinen matka alkaa monesti siitä, kun saat tiedon tulleeeksi valituksi kissan uudeksi omistajaksi. Jos uutta perheenjäsentä varten ei ole vielä mitään valmiina, ei hätää! Nyt voit alkaa hyvällä omalla tunnolla suunnitella, mitä kaikkea kissa voisi teillä tarvita.

Jos teillä on jo toinen tai useita muita kissoja, **uudelle tulokkaalle olisi hyvä varata oma tila** kotiutumiseen ja turvallisen tutustuttamisen ajaksi. Vankilasta ei kuitenkaan ole kyse, vaan tilaa voisi kuvailla ennemmin **turvasatamaksi**. Jos kissa on luonteeltaan hyvin arka ihmisiä kohtaan, sille voi olla helpompi kotiutua tilaan, jossa ihminen ei oleskele turhan paljon (esimerkiksi työhuone, kylpyhuone tai kodinhoituhuone). Muuten huone voi olla mikä tahansa - kunhan se on kissan kannalta turvallinen.

Myös ainoaksi kissaksi muuttavalle voi olla hyvän ensin **rajata tilaa** jonkin verran pienemmäksi, jos uusi koti on isohko (esimerkiksi omakotitalo). Monesti iso tuntematon tila tuntuu kissasta turvattomalta, joten liian iso muutos kerralla voi houkutella kissan virtsamerkkailemaan turvallisuuden tunnetta lisätäkseen.

Turvasatamaan kissalle kannattaa sijoittaa erilaisia tasoja ja raapimismahdollisuuksia, sillä kissa merkitsee uutta tilaa raapimalla. Merkitsemisraapimisen yhteydessä kohteeseen tarttuu feromoneja, jotka kertovat kissan omistavan paikan. Lisäksi tasot tarjoavat kissalle turvallisen paikan tarkkailla tilaa ylhäältä käsin ja lujittavat sillä kissan turvallisuuden tunnetta.

Tarjoa kissalle myös piilopaikkoja. Kissa on saalistaja, mutta myös itse saaliseläin. Piiloutuminen kissan näkökulmasta uhkaavassa uudessa ympäristössä lievittää sen kokemaa stressiä. Piilopaikoiksi voi tarjota vaikka kyljelleen käännettyjä pahlilaatikoita, kuljetuskoppeja tai kevythäkin.

Hyötyä on usein myös kissoille tarkoitetusta feromonivalmisteesta, esimerkiksi Feliway Classicista. Jos tarkoitus on auttaa kissaa kotiutumaan, usein pistorasiaan laitettava versio on parempi, jolloin feromoni leviää huoneilmaan ja rentouttaa kissaa uudessa tilassa. Kuljetuskoppeja ja raapimispuita taas voi suihkutella halutessaan suihkuteltavalla versiolla, jotta ne tuntuvat kissasta turvalliselta. Feromonivalmisteet perustuvat siihen, että kissa merkitsisi tuntemiaan paikkoja vastaavalla feromonilla itse; nyt ihminen auttaa synteettisellä valmisteella kissaa tuntemaan olonsa turvallisesti uudessa tilassa jo heti alkuun.

Kun kissa noudetaan

Kissaa varten tarvitetset oman kuljetuskopan. Halutessasi voit sopia tilapäiskodin kanssa kuljetuskopan tuomisesta jo etukäteen, varsinkin jos kissa on haastava saada kuljetuskoppaan (esim. hyvin arka) vieraan läsnäollessa. Näin tilapäiskoti voi tutustuttaa kissaa kuljetuskoppiin jo etukäteen vaikkapa ruoan avulla. Jos viet kuljetuskopan jo aiemmin, voit tuoda myös jonkin tekstiilin kissalle haisteltavaksi. Tämä saattaa helpottaa kotiutumista, koska tekstiiliin tarttuu vanhan kodin haju, ja näin uudesta tilasta tulee jo jonkin verran tuttu.

Hyvä kuljetuskoppa on riittävän tilava kissalle. Lisäksi kuljetuskoppa on tukeva, helppokäyttöinen ja sen saa mahdutettua auton penkille turvallisesti niin, että kuljetuskopan ympäri saa myös turvavyön. Usein suosittelemme kuljetuskopaksi sellaista koppaa, josta yläosan saa tarvittaessa helposti irti, esimerkiksi eläinlääkäriin viedessä. Näin kissaa ei tarvitse ottaa koskaan kuljetuskopasta pois väkipakolla. Myös irtoava eturitilä on usein hyvä asia.

Jos koppamalli ei ole sinulle entuudestaan tuttu, **tarkasta ennen kissan hakua kuinka kuljetuskoppa suljetaan turvallisesti.** Jotta eturitilä pysyy kiinni, usein kaikkien neljän liittimen tulee olla lukittuja.

Kopan lisäksi suosittelemme kopan päälle isoa huopaa tai lakanaa, jolla pyritään lievittämään pelokkaan kissan stressiä, sekä kuljetuskoppaan sisälle laitettavaa pyyhettä tai lakanaa pehmusteeksi.

Sijoita kuljetuskoppa autoon turvallisesti penkille ja käytä turvavyötä pitämään kuljetuskoppa tukevasti paikallaan ajon aikana. Kolaritilanteiden varalta kuljetuskoppaan kannattaa aina liittää matkustavan eläimen tiedot ja ei-autossa matkustavan lähihenkilön yhteystiedot esim. teipillä!

Hyvinvoinnin peruspilarit

PESU ry suosittelee kaikille kissoille jatkoon mahdollisimman lihapitoista kissanruokaa. Kuitenkin kissa saattaa alkuperäisinä uudessa kodissaan olla helposti jonkin verran stressaantunut, joka usein vie siltä ruokahalun. Kannattaa siis tiedustella, mitä ruokaa kissa on tilapäiskodissaan varmasti syönyt, ja hankkia sitä alkuperäisille.

Kissa on sataprosenttinen lihansyöjä ja saa nesteen ruoastaan

Kissan luonnollista ravintoa on hiiri ja muut vastaavat pienjyrsijät. Valitettavasti hiirtä ei saa purkitettuna kaupasta. **Kuten ihmisilläkin, ruoka, mitä kissa syö, vaikuttaa oleellisesti sen terveyteen ja tuleviin terveyshaasteisiin.**

Kissan lautasmalli koostuu lähes kokonaan eläinproteiinista. Ideaalitalanteessa, kissan saalistaessa vain noin 1 % sen syömästä ravinnosta on kasvisainesta ja kuitua, ja loput

eläinproteiinia lihan ja sisäelinten muodossa. Tarpeelliset vitamiinit ja hivenaineet kissa saisi saaliistaan, hiiristä ja muista pienjyrsijöistä.

Kissa on alun perin aavikkoeläin, eikä sillä ole luonnollista janon tunnetta, kuten esimerkiksi koiralla tai ihmisellä on. Tämä tarkoittaa sitä, että kissa on myös tottunut saamaan suurimman osan nesteestään saaliistaan. Hyvälaatuinen märkäruoka on aina parempi kissalle kuin kuivaruoka. **Jos kissa saa myös kuivaruokaa, kannattaa huolehtia siitä, että se on hyvälaatuista ja janottaa kissaa, jotta sen elimistö ei pääse kuivumaan. Kuivumisen kierre saattaa johtaa virtsakiteisiin tai jopa munuaisvaurioon.**

Mistä tiedän, mitä ruokaa syöttää?

Valitettavasti teollinen kissanruoka on tehty hyvin pitkälti ihmisen ehdoilla, ei kissan.

Ruokapussissa mainitaan aina ensimmäisenä aine, jota ruoassa on eniten. **Sellaiset ruokat, jossa kerrotaan niiden sisältävän kasviproteiinia, vehnää, maissia tai riisiä luettelolistan ensimmäisenä, kannattaa jättää suosiolla kauppaan.**

Kissan luonnollinen ravinto, kuten jyrjä, koostuu noin 70 % kosteasta aineksesta ja 30 % kuiva-aineksesta. Kuiva-aineista yli puolet on proteiinia, kolmasosa rasvaa, noin 9 % hiilihydraatteja ja 6 % muita ainesosia.

Teollisessa ruoassa kannattaa tarkkailla varsinkin lihaproteiinin määrää. Nyrkkisääntönä kannattaakin ruokaa valitessaan pitää sitä, että ainesosaluettelossa ensimmäisenä mainitaan liha ja mitä lihaa se on. Fraasi ”eläinperäiset tuotteet” monesti viittaa teurasjätteeseen, jota ihmisille valmistettavasta liharuoasta jää yli, ja se harvoin on kovin proteiinipitoista. Osassa edullisemmista ruoista kasviproteiinia käytetään nostamaan tuotteen proteiinipitoisuutta, mutta valitettavasti kissan elimistö ei pysty käyttämään kasviproteiinia kunnolla hyväkseen. Runsas kasvien käyttö lisää myös ruoan hiilihydraattipitoisuutta, joka voi teollisissa ruoissa olla jopa yli puolet kuiva-aineen koostumuksesta.

Kissanruoan tulisi olla myös sokeritonta. Joihinkin ruokiin on jopa lisätty sokeria.

Kissani ei suostu syömään ruokaa, jota tarjoan?!

Varsinkin huonompilaatuisiin, kasvis- ja hiilihydraattipitoisiin ruokiin on lisätty runsaasti makuaineita, jolloin se luonnollisesti tuoksuu kissan nenään erittäin hyvältä ja saattaa myös olla maistuvampaa. **Jokainen muutos kissan ruokavalioon kannattaa tehdä hitaasti, joten vanhasta ruoasta ei kannata heti ensimmäisenä vaihtaa lennossa uuteen, ellei siihen ole terveydellisesti syytä.**

Alussa aloitetaan hitaasti sekoittamaan vanhaan ruokaan uutta, lusikallinen kerrallaan. Näin totutellaan uusiin makuihin ja hajuihin, ja pikkuhiljaa uutta ruokaa alkaa olla valtaosa. Kannattaa myös valita sellainen ruoka, joka rakenteeltaan muistuttaa vanhaa, kissan syömää ruokaa, esim. patee, kastike tai mureke.

Mitä kissan ruokinta maksaa?

Sen lisäksi, että kissan ruoka vaikuttaa kissan terveyteen oleellisesti, luonnollisempaan ja laadukkaampaan ruokaan vaihtamisella on muitakin hyötyjä. Hyvin hiilihydraattipitoista ruokavaliota voisi verrata siihen, että ihmislapsi söisi ranskanleipää päivittäin aterioinaan, siinä missä lihapitoinen kissanruoka on ravinteikasta kotiruokaa.

Laadukkaan perushyvän ruokinnan ei tarvitse olla kallista ehkäistäkseen tulevia terveysongelmia kuten virtsakiteitä, munuaisten vajaatoimintaa, ylipainoa ja sitä kautta nivelrikkoa tai diabetesta. Verkkokaupoista (esim. zooplus.fi tai bitiba.fi) hyvälaatuinen kissan märkäruoka voi olla jopa edullisempi vaihtoehto (kilohinta esim. 2,55–3,55 euroa), kuin lähimarketin hyllyltä haettavat yksittäispakatut ”halparuokamerkit” (jopa 7–11 euroa kilo!).

Teollista ruokaa syövälle kissalle voi vaihteluna tarjota myös raakaa lihaa, esimerkiksi kanaa, possua tai nautaa – mitä ostaisit itsellesikin! Jos kissan ruokavaliosta yli puolet koostuu raa’asta lihasta, tulisi omistajan tutustua myös raakaruokinnan perusteisiin, sillä vaikkapa kana ja hiiri eroavat paljon koostumukseltaan.

Hiekkalaatikko ja potentiaaliset ongelmat

Kissa on luonnostaan hyvin sisäsiisti eläin. Joskus kuitenkin muutokset sen elämässä saattavat aiheuttaa tarpeiden tekemistä laatikon ohi.

Nyrkkisääntönä kannattaa pitää, että kissalla olisi aina pääsy laatikolle, vaikka jokainen talouden kissa olisi laatikolla yhtä aikaa. Tämä varmistetaan sillä, että laatikoita on vähintään kissojen määrä +1. Esimerkiksi kahdella kissalla olisi hyvä olla kolme laatikkoa käytössään, ja neljällä viisi. Laatikot tulisi myös erottaa sijainneiltaan niin, että kissa saa tehdä tarpeensa rauhassa muilta kissoilta. Usein vierekkäiset hiekkalaatikat käsitetään myös yhtenä tarpeidentekopaikkana, eikä kissa tällöin hakeudu välttämättä laatikolle, jos toisella laatikolla on jo kissa.

Varmista, että hiekkalaatikko on tarpeeksi iso kissalle ja sisältää sellaista kuiviketta, jota kissa haluaa käyttää. Kissan tulisi pystyä kääntymään ja kaivamaan laatikolla ongelmitta. Kuivikkeeksi kannattaa valita kuivike, joka on tuttua kissalle. Usein mikrohiekkaa on varmin valinta. Kristallihiekkaa kannattaa välttää, sillä se on usein terävää kissan tassuille ja siten epämukavaa käyttää.

Hiekkalaatikosta otetaan pois hiekkapaakut ja ulosteet aina tarvittaessa, usein päivittäin. Jotkut kissat saattavat haluta käyttää vain puhdasta laatikkoa, jolloin jätökset kannattaa kerätä pois useamman kerran päivässä. Varsinkin, jos eläimiä on useita, kannattaa laatikkoa siivota useammin.

Alkupäivät ja stressi

Uuteen kotiin tutustuminen on jännittävää. Ja toisaalta, meistä ihmisistä on jännittävää, koska olemme saaneet juuri uuden perheenjäsenen! Kannattaa kuitenkin malttaa mielensä ja muistaa, miltä meistä itsestämme tuntuisi vastaavassa tilanteessa.

Varaa kissalle omaan tilaan kaikki sen perustarpeet, eli puhdas hiekkalaatikko, ruokaa ja vettä, piilopaikkoja ja leluja, ja anna tilaa tutustua uuteen kotiin. Jos haluat, voit tarkkailla tilaan tutustumista kauempaa ja antaa kissan ottaa sinuun kontaktia tahtoessaan.

Jos kissa on hyvin ihmisarka, on normaalia, että kissan ruokahalu hetkellisesti notkahtaa ja kissa lähinnä piilottelee. Varsinkaan ihmisarkaa kissaa ei kannata tässä tilanteessa käydä lähestymään tai silittelemään. Kissasta tuntuu todennäköisesti rauhallisemmalta, mikäli et huomioi sitä, ellei se itse hae huomiota.

Voit totuttaa kissaa läsnäoloosi luomalla rutiinin, joka auttaa kissaa ennakoimaan, mitä tapahtuu seuraavaksi. Esimerkiksi tuo ruoka suurin piirtein samaan aikaan ja putsaa hiekkalaatikko aina samaan aikaan.

Kun kissa alkaa rohkaistua ja alkaa seurata liikkeitäsi, on yhdessä leikkimisen aika. Saalistaminen on kissalle hyvin oleellinen käyttäytymistarve, ja sen simulointi leikillä monesti auttaa kissaa rentoutumaan. Voit houkutella kissaa leikkimään vaikkapa sulkal lelulla, joka on kiinnitetty narun päähän. Paras aika leikille on ennen ruokaa, sillä se päättää saalistusleikin saaliiseen.

Tutustuttamisen alkeet

Kissojen tutustuttaminen kannattaa hoitaa aina hitaasti, sillä kissat ovat erittäin reviiritietoisia eläimiä. Kissan tilapäiskodista saat parhaan tiedon sen yksilöllisestä luonteesta ja tavoista, mutta seuraavat ohjeet kannattaa siitä huolimatta painaa mieleen.

On oleellista, ettei kissoja päästetä tutustumaan ensimmäisenä iltana vain työntämällä niitä samaan tilaan. Pahimmassa tapauksessa kissat ottavat hyvin aggressiivisesti yhteen. Parhaimmassakin tapauksessa tällainen tutustuttaminen saattaa jättää suhteeseen ongelmia, jotka näkyvät vasta vuosien päästä.

Tutustuttaminen aloitetaan uuden tulokkaan ollessa omassa tilassaan niin, että ovi on suljettuna (ei näköyhteyttä muihin kissoihin). Kun kaikilla kissoilla on rento olo, voidaan aloittaa hajujen vaihto talouden muiden kissojen kesken.

Jos mahdollista, silitä kissoja (kun niillä on rento, hyvä olo) jollain tekstiilillä leuan alta, ja jätä nämä hajumerkityt tekstiilit tilat yhdistävälle ovelle. Jos kissoja ei ole mahdollista silitellä, voit käyttää esimerkiksi kissan puskemaa pystypintaa, vaikkapa raapimapuun tolppaa, tällaisena merkitsemisalustana.

Seuraa koko tutustuttamisprosessin ajan kissojen elkeitä tarkasti, ja palaa takaisin edelliseen, mikäli mitään stressielementtejä tulee ilmi. Jos tilanne säilyy tasaisena, voit tuoda uuden kissan hajuja muualle talouteen merkattujen tekstiilien muodossa, ja tuoda uudelle kissalle turvasatama-tilaan muiden kissojen merkkejä.

Mikäli tilanne säilyy yhä tasaisena, voit pikkuhiljaa avata näköyhteyttä kissojen kesken. Varaa erilaisia tasojen turvasatamaan kauemmas ovesta, kuin myös oven toiselle puolelle, mistä kissat voivat tutkia toisiaan kauempaa. Älä avaa ovea kokonaan, vaan jätä se hienoisesti raolleen, niin että kissat näkevät toisensa, mutta eivät pääse suoraan kontaktiin.

Seuraava askel on antaa kissojen nähdä esimerkiksi verkko-oven tai pleksin läpi. Lopulta kissat voi päästää valvotusti kontaktiin. Jos olet epävarma prosessista, voit aina ottaa yhteyttä PESUn kissatiimiin tai tilapäiskotiin.

Anna kissoille tilaa tutustua rauhassa. Älä kiirehdi prosessia. Sähinä ja murina ovat usein merkki siitä, että jokin kissoista tuntee olonsa uhatuksi. Silloin parasta on ottaa askel taaksepäin. Leikillä vaikkapa herkkujen heittelyllä pois päin ovelta, joka yhdistää tiloja, saadaan kissojen huomio johonkin muuhun puuhaan.

Tutustuttamisprosessista ei koskaan tiedä etukäteen, kuinka pitkään siinä menee. Varaudu kuitenkin, että siinä saattaa mennä useampi viikko – vähintään. Joskus uusi kissa ystävystyy muiden kissojen kanssa heti, joskus taas paras tilanne on, että kissat sietävät toisiaan samalla reviirillä. Mitä enemmän tutustuttamiseen panostaa uuden kissan tullessa kotiin, usein parempi lopputulos on.

Apua! Mistä apua?

PESUn kissatiimi vastaa kysymyksiisi mielellään. Muistathan kuitenkin, että PESUlaiset tekevät vapaaehtoistyötä; emme välttämättä vastaa aivan heti.

Voit ottaa yhteyttä meihin osoitteessa kissat@pesu.org tai puhelimitse (verkkosivuilla mainitut soittoajat ja numerot).

LÄHTEET

- Kissanhoidon käsikirja (Päivi Ylikorpi, 2018)
- Think Like a Cat (Pam Johnson-Bennett, 2012)
- Starting From a Scratch (Pam Johnson-Bennett, 2007)
- Cat vs. Cat (Pam Johnson-Bennett, 2004)
- Advanced Animal Training -kurssi (Karolina Westlund, 2022, <https://illis.se/en/>)